

Gebiedsagenda

Ablasserwaard

Inhoud

Inleiding	3
Samen in beweging	5
Achtergrond en ontwikkeling van de Alblasserwaard	11
Ons perspectief in 5 stappen	15
Onze vraag	19
Colofon	21

Inleiding

Wie door de Alblasserwaard rijdt, ziet een uitgestrekt polderlandschap voor zich. Grote vlakke percelen grasland, lange watergangen, knotwilgen, koeien en molens. De boerenbedrijven in het 192 km² grote gebied beheren hier 70 procent van het grondgebied, waarvan 95 procent wordt gebruikt voor melkveehouderij. De combinatie van voldoende neerslag, veengrond die geschikt is voor melkveehouderij en goede verkaveling maken het een aantrekkelijk gebied voor deze sector. Maar dat brengt ook opgaven en uitdagingen met zich mee. De ruimte voor het agrarisch landgebruik staat in de provincie Zuid-Holland onder druk (zie kader). In de Alblasserwaard is deze druk gelukkig lager en we willen zuinig blijven omgaan met onze landbouwgrond. Bodemdaling, uitstoot van broeikasgassen, werken aan biodiversiteit, stikstof- en vergunningenproblematiek spelen ook de Alblasserwaard.

Boeren, overheden en natuur- en landschapsbeheerders, en ook andere partijen zijn continu bezig om antwoorden te vinden op deze uitdagingen. Een goede samenwerking begint voor ons met gezamenlijke doelen. Die geven richting en ruimte aan ondernemers en aan beleidsmakers. Hierdoor kunnen we ons gebied blijven ontwikkelen op het vlak van landbouw binnen de wettelijke kaders, natuur en landschap, zodat dit unieke cultuurlandschap in de Alblasserwaard ook in de toekomst wordt behouden,

én waarbij de beheerders van dat landschap, de boeren, ook een goede boterham kunnen blijven verdienen.

Dit is een continu proces, waarbij af- en overeenstemming tussen alle betrokken partijen een grote rol spelen. Vandaar dat deze gebiedsagenda nu voor u ligt. Hierin zetten we als gebied uiteen wat ons perspectief is, welke kant we op willen, welke stappen we daarin willen nemen, wat we aanbieden, maar ook wat we nodig hebben om die stappen te kunnen zetten.

We maken als boeren, overheden en natuur- en landschapsbeheerders, en ook andere partijen nieuwe afspraken over de ontwikkeling van landbouw, natuur en landschap. Daarbij horen ook betere en nieuwe economische instrumenten.

Samen willen we ontdekken welke ontwikkelingen in de Alblasserwaard passen, zodat we een gedeeld beeld hebben van wat we koesteren, willen stimuleren en ombuigen. Dan kunnen we ook samen beleid maken om ontwikkelingen te ondersteunen. Op deze manier kunnen we in samenhang werken aan maatschappelijke opgaven op het gebied van natuur, stikstof, water en klimaat, maar ook inspelen op de sociale, economische en culturele behoeften van de mensen in het gebied.

De provincie Zuid-Holland heeft de verschillen tussen het grondgebruik in Zuid-Holland in 1970 en 2022 in beeld gebracht. Het oppervlak voor wonen en werken is twee keer groter geworden, net als dat voor groen en recreatie. Het areaal landbouw is afgenomen van 61% naar 45%. Naar verhouding neemt een inwoner en een werkplek nu meer ruimte in dan vroeger, we zijn extensiever gaan wonen en werken. Dat zet de ruimte voor landbouw onder druk.

We hebben ervoor gekozen om dit document een agenda te noemen, want er komen veel opgaven op het landelijk gebied af. Opgaven die met elkaar te maken hebben, elkaar positief of negatief beïnvloeden. En soms is de ene opgave randvoorwaardelijk voor het werken aan de andere. Deze agenda laat zien welke onderwerpen we aan bod willen laten komen. Ten tweede bepaalt een agenda ook de volgorde van onderwerpen. Als we de opgaven in de tijd zetten, hebben we tijd en ruimte om de interactie tussen opgaven goed te monitoren en zonodig bij te sturen. Ten derde maken we met deze gebiedsagenda duidelijk dat we vinden dat de unieke eigenschappen van mensen en gebied een maatwerk aanpak kansrijk maakt!

Van gebiedsagenda naar gebiedsplan

Deze agenda biedt de basis voor uit te voeren werkzaamheden, met een bijbehorende planning, concrete projecten en financiering voor individuele bedrijven en polderprocessen. Met het Rijk, de provincie en het waterschap zullen we de gebiedsagenda verder uitwerken tot een gebiedsplan, waarbij voedsel produceren, werken aan een sterke landbouw met vruchtbare bodems, voldoende grond en mestplaatsingsruimte voorop staat. We staan voor een collectieve aanpak waarin we samen werken aan, nog te bepalen, emissieplafonds voor stikstof (ammoniak en nitraat) en broeikasgassen (CO₂, methaan, lachgas) uit de landbouw. Landbouw, natuur en landschap kunnen we verweven door Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer verder te ontwikkelen. We willen voor ons gebied toe naar een uitzondering op de landelijke gebruiksnormen voor dierlijke mest, omdat landbouwbedrijven in de Alblasserwaard goed scoren op lage nutriëntenverliezen naar oppervlakte- en grondwater.

We zetten in op voer- en managementmaatregelen, technische innovatie, omschakelen naar biologisch en extensiveren op gebiedsniveau. We gebruiken de inspiratiekaart van de Groene Cirkels Kaas en Bodemdaling als startpunt voor het gesprek over maatregelen.

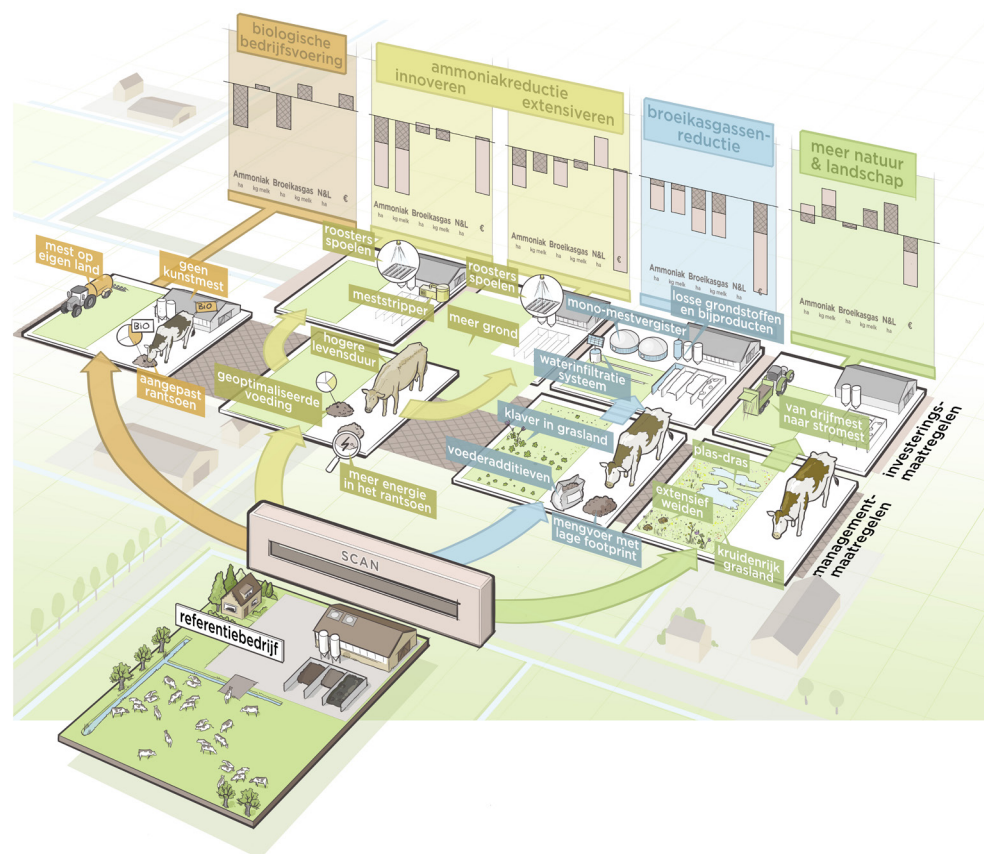
Het gebiedsplan zal laten zien én onderbouwen dat er toekomst is voor de melkveehouderij in de Alblasserwaard, dat er toekomst is voor natuur en beleving van het landschap door bewoners. We laten zien dat er ook in de toekomst een solide weg vooruit is in dit unieke gebied.

Gezamenlijk initiatief

De gemeente Molenlanden biedt u deze gebiedsagenda aan vanuit de boeren, de natuur- en

landschapsorganisaties, de burgers en de lokale overheden. Als gemeente beseffen we ons dat de grote uitdagingen op het gebied van bodemdaling, biodiversiteit en klimaatadaptatie om een actieve rol vanuit de gemeente vragen.

Deze handschoen pakken we dan ook met boeren, ondernemers en inwoners actief op. We willen onze herkenbaarheid als vitaal agrarisch gebied vasthouden en tegelijkertijd zorgen dat onze inwoners de gemeente Molenlanden waarderen als een plek waar het goed leven, wonen en werken is.

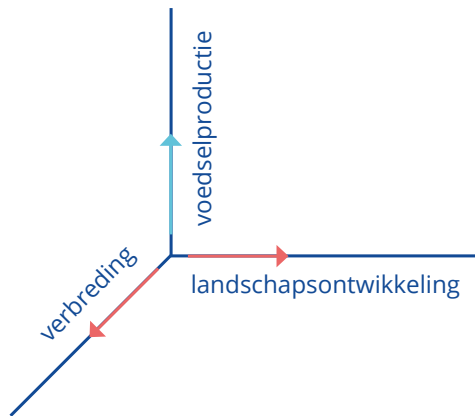
Bron: Groene Cirkels Kaas en Bodemdaling

Samen in beweging

Samen in beweging

We werken al samen aan plannen voor de lange termijn. Deelplannen zijn al in vergevorderd stadium en soms al klaar voor de fase van uitvoering. We noemen in dat kader de groenblauwe dooradering (financiering via versnellingsgelden), kavelruil en grondbank (financiering via regiodeal), mestvergistings (klaar voor uitvoering, op zoek naar financiering). We hebben ambities voor de andere opgaven. Willen we die plannen ook realiseren, dan betekent dat wel dat er iets moet gebeuren op de korte termijn. We kunnen niet nog vijf jaar wachten op een plan en meer duidelijkheid. We willen daarom met deze gebiedsagenda een hand uitsteken aan andere overheden, boeren, terreinbeheerders en andere partijen om samen aan de slag te gaan.

Bedrijfsovername en -ontwikkeling

In keukentafelgesprekken komt naar voren dat veel boerenfamilies in onzekerheid zitten over hun Natuurwetvergunning. Bijvoorbeeld omdat ze PAS-melder of interrimmer zijn; of omdat ze om andere redenen geen vergunning hebben kunnen aanvragen. In deze gevallen is het moeilijk of onmogelijk om financiering te vinden voor duurzame bedrijfsontwikkeling of bedrijfsovername. We voorzien dat de vergunningenproblematiek niet binnen 3-5 jaar is opgelost en willen met banken, overheden en boerengezinnen in gesprek hoe we bedrijven ruimte kunnen bieden, terwijl we werken aan een definitieve oplossing voor de vergunningenproblematiek.

Drie assen van ontwikkeling

Om beweging te houden en te creëren zetten we in op drie assen: voedselproductie, landschapsontwikkeling en verbreding van de landbouw.

Agrarische ondernemers kunnen verschillende inkomstenbronnen hebben; in de praktijk is dat ook al vaak zo. Voedselproductie is daarvan meestal de belangrijkste. Veel boeren werken met agrarisch natuur- en landschapsbeheer aan landschapsontwikkeling. Als de vergoedingen daarvoor hoger worden kan dat bijdragen aan het inkomen. Daarnaast kunnen boer en / of familieleden een aanvullend inkomen verdienen uit verbreding. Dat kan zijn door kaas te

maken, een boerderijwinkel te runnen of een baan ernaast te hebben. Er is alleen niet zomaar tijd over voor aanvullende activiteiten. Om het bedrijf verder te ontwikkelen in één of meerdere richtingen zijn vaak investeringen nodig. Bijvoorbeeld in een melkrobot om een baan ernaast te kunnen hebben, of inhuur van arbeid voor verbreding of landschapsonderhoud.

Bedrijfsontwikkelplannen en polderprocessen

We willen op gebiedsniveau werken aan de landbouwstructuur. Dit houdt in:

- » Het beschikbaar maken van betaalbare landbouwgrond (met hulp van een grondbank en grondmakelaar).
- » Aan de slag met de kavelstructuur, bereikbaarheid en een goede ontsluiting van agrarische bedrijven.
- » De aanpak van de urgente stikstof- en vergunningenproblematiek, zodat de stagnatie van bedrijfsontwikkeling opgelost wordt en ondernemers vooruit kunnen.
- » We vragen om een structurele aanpak om stoppende bedrijven zoveel mogelijk te ondersteunen bij het vaak moeilijke traject van besluiten om te stoppen en vormgeven van een nieuwe toekomst.

Deze ontwikkelingen vergen tijd. We willen daar niet op wachten en op bedrijfsniveau wel al in beweging komen door in beeld te brengen welke maatregelen

haalbaar zijn binnen sociaal-economische, en niet te vergeten juridische kaders. We willen met de provincie komen tot een richtinggevende set aan doelen en streefwaardes met ondersteunend beleid voor de ontwikkeling van de landbouw en het landelijk gebied van de Alblasserwaard.

Om passende maatregelen in kaart te brengen, maken agrarisch ondernemers op vrijwillige basis bedrijfsontwikkelpunten om hun koers te bepalen langs de drie assen van ontwikkeling en wat daar qua landbouwstructuur voor nodig is. Op basis hiervan kunnen we het gesprek starten over wat nodig is om in beweging te komen en op welke manier we doelen dichterbij kunnen brengen. Daarbij is het van belang dat elk bedrijf voldoende tijd en ruimte krijgt om maatregelen te nemen.

Voor optimaal natuur- en landschapsbeheer is vaak samenwerking tussen bedrijven nodig. Bijvoorbeeld om grotere kernen weidevogelbeheer te organiseren, zodat plas-dras en mozaïekbeheer meer impact hebben. Hiervoor willen we polderprocessen starten in gebieden waar ondernemers willen samenwerken.

Uitvoering

We zijn ons ervan bewust dat er spanning zit tussen de doelen voor lagere emissies van broeikasgassen op het schaalniveau van Nederland en Europa,

lagere emissies van ammoniak op gebiedsniveau, de wens door meer ruimte voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer, een rendabele voedselproductie en toekomstbestendige bedrijven.

Daarom willen we samen met de provincie komen tot een inschatting waar voor ons gebied het optimum ligt tussen opgaven, en hoe we de beschikbare middelen optimaal kunnen inzetten.

Zo willen we samen met het agrarisch collectief, provincie en andere partijen de komende maanden bepalen waar de meeste potentie ligt voor vergroting van de weidevogelpopulatie. We willen onder meer inzetten op zwaardere beheerpakketten.

Daarnaast voeren we met de provincie en het waterschap gesprekken over wat er op de lange termijn mogelijk is om bodemdaling te remmen en CO₂ uitstoot te verminderen uit de veenbodems.

Onderzoeken laten zien dat de ontwikkeling van een melkveehouderij die voldoet aan maatschappelijke opgaven voor natuur, stikstof, klimaat en water de komende 10 jaar minstens €1.000- 1.500/ha per jaar kost. We vragen de provincie dan ook om de komende 10 jaar structureel voldoende middelen beschikbaar te stellen door:

- » Investeringsubsidies landbouwgrond en techniek.
- » Doelsturing voor emissies (voer- en management).
- » Passende beloning voor Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer.

Tijdschema – agenda

We willen voortvarend van start door in 2025 met 50 ondernemers bedrijfsontwikkelplannen te maken en een optimaal samenspel te kunnen bepalen tussen beschikbare middelen, wettelijke doelen en ambities. Dit geeft de provincie de mogelijkheid om te bepalen welke ambitie ze wil halen en welke middelen en instrumenten daarvoor nodig zijn.

Deze 50 ondernemers kunnen daarna aan de slag en we kunnen samen maatregelen optimaliseren en borgen, waarna we met de volgende 75 deelnemers aan de slag gaan. De tweede groep van 75 gebruikt de ervaringen van de eerste 50 en naar verwachting kunnen we al werkende weg middelen effectiever, efficiënter en met meer borging inzetten; en blijft het traject open voor (geborgde) innovaties.

- » 50 bedrijfsontwikkelplannen
- Optimaal samenspel bepalen tussen beschikbare middelen, wettelijke doelen en ambities
- » Bepalen doelen, streefwaarden, maatregelpakketten, ondersteunend beleid en onderzoek (RESET: regels, educatie, sociaal, economisch en techniek)
- » Nieuwe innovatieve maatregelen

2025

- » 125 deelnemende bedrijven
- » Op 50 bedrijven uitvoeren, leren, evalueren en door ontwikkelen
- » Nieuwe innovatieve maatregelen
- » 75 bedrijfsontwikkelplannen

2026

- » 200 deelnemende bedrijven
- » Uitvoeren, leren, evalueren en door ontwikkelen
- » Nieuwe innovatieve maatregelen
- » 75 bedrijfsontwikkelplannen

2027

- » Op 200 bedrijven uitvoeren, leren, evalueren en door ontwikkelen
- » Nieuwe innovatieve maatregelen
- » Resterende bedrijfsontwikkelplannen

2028

- » Op 200 bedrijven uitvoeren, leren, evalueren en door ontwikkelen
- » Nieuwe innovatieve maatregelen
- » Actualiseren bedrijfsontwikkelplannen voor deelnemende bedrijven die een volgende stap willen zetten

2029 ... 2035

Randvoorwaarden voor samenwerking

1. Creëer een gelijk speelveld. Alle boeren moeten op een gelijkwaardige manier kunnen nadenken over hun toekomst. Dat betekent dat er een oplossing komt voor PAS melders, niet melders, interimmers en andere niet-vergunde bedrijven.
2. De stikstofreductie moet ten goede komen aan de landbouw, natuur en woningbouw in de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden zelf.
3. Het kaartje met richtinggevende emissiereductiedoelstellingen uit de Startnotitie ZH-PLG moet van tafel blijven.
4. Voor een toekomstbestendige sector die kan bijdragen aan natuur en landschap, streven we naar functiecombinaties van landbouw en natuur in plaats van harde functiescheiding en zonering.
5. Ga als overheid niet op de stoel van de ondernemer zitten door generieke maatregelen af te dwingen. Het is wel de bedoeling dat elke boer bijdraagt aan doelen voor natuur, water en klimaat (vrijwillig maar niet vrijblijvend).
6. Geef elk bedrijf voldoende tijd om maatregelen te nemen.
7. Steun aan maatregelen ook op de langere termijn om juridische en financiële onzekerheden rond maatregelen weg te nemen.
8. Kijk als overheid breder naar de natuuropgave dan vanuit stikstof alleen.
9. Bied duidelijkheid over criteria voor het goedkeuren van het gebiedsplan.
10. Bied duidelijkheid over peildata van opgaven: wat is het vertrekpunt & gewenste situatie.
11. Houd rekening met wat boeren al hebben gepresteerd.
12. Monitor, registreer en borg juridisch de resultaten op bedrijfsniveau.
13. Bied duidelijkheid over wat andere sectoren bijdragen.

Achtergrond en ontwikkeling

Achtergrond en ontwikkeling

Gebiedsbeschrijving

De Alblasserwaard is een 25.000 ha gebied met zo'n 170.000 inwoners. Ongeveer 14.000 ha veenweiden is in gebruik door de melkveehouderij. Het gebied wordt begrensd door de rivieren de Lek, de Merwede en de Noord. In het oosten vormen de Oude Zederik, het Merwedekanaal en de Linge de grens met Vijfheerenlanden. De molens bij Kinderdijk en delen van de Oude Waterlinie laten de rijke geschiedenis zien. Ze zijn een testament van de strijd tegen het water.

Al vele eeuwen speelt de landbouw een belangrijke rol. Ruim 80 procent van het landelijk gebied is in gebruik door boeren (of gerelateerde activiteiten); hierdoor zijn de agrariërs in het gebied ook de makers en beheerders van het gewaardeerde cultuurlandschap. De melkveehouderij kenmerkt hier het landschap: grote vlakke kavels met koeien. 95 procent van het landbouwareaal wordt gebruikt door de melkveehouderij. In tegenstelling tot de Krimpenerwaard, aan de overkant van de Lek, heeft de ruilverkaveling in de jaren '60-'80 voor een goede verkaveling gezorgd. Naast deze goede verkaveling, maakt de aanwezigheid van vruchtbare veengrond het een aantrekkelijk gebied voor de melkveehouderij.

Huidige situatie bedrijven

Het percentage bedrijven met een opvolger (>50 jaar) ligt in de Alblasserwaard hoger dan in andere gebieden in Nederland. Uit keukentafelgesprekken blijkt dat de meerderheid het bedrijf wil voortzetten. Een deel wil groeien in aantal koeien en/of grond, een ander deel wil doorgaan op de ingezette weg. Boeren zien kansen op het gebied van technische innovatie, beschikbaarheid van landbouwgrond, natuurbeheer, managementmaatregelen. Maar belemmeringen, zoals afbouw van derogatie, onbetrouwbare overheid en stikstofbeleid, zijn er ook. Consistent beleid is nodig, en ook tijd en geld. Waar de afgelopen jaren de focus lag op het produceren van meer voedsel zal de komende jaren de aandacht meer verschuiven naar technologische vernieuwing, gesloten kringlopen natuur- en landschapsbeheer en samenwerking in de keten. Meer dan de helft van de bedrijven heeft neveninkomsten.

Melkveehouderij in de Alblasserwaard

- » 259 melkveebedrijven
- » 14.000 ha, vooral grasland
- » Gemiddeld bedrijf 54 ha en 98 melkkoeien
- » 1,82 melkkoe per ha
- » Grondgebonden (met derogatie)
- » Veel weidegang
- » Veel agrarisch natuur- en landschapsbeheer
- » Veel diversiteit in uitgangssituatie en ambities.

Ontwikkelingen

Als het gaat om landbouw zien we de volgende ontwikkelingen om ons heen:

- » Mestafvoer, blauwtong en slechte kwaliteit ruwvoer door slecht weer zorgen voor gemiddeld €30.000-50.000 extra kosten.
- » De goede melkprijs is een klein lichtpuntje.
- » Het verschil tussen grondprijzen, voerkosten en vergoedingen voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer wordt steeds groter.
- » Leegstand en criminaliteit bedreigen het landelijk gebied.
- » Het Rijk en provincie hebben nog geen stikstofruimte voor vergunningen.
- » Het Nationaal Programma is er niet meer. Er is geld bij het Rijk en de provincie, op dit moment alleen voor de korte termijn. We kunnen aan de slag.
- » De uitspraak Raad van State 18 december 2024 over intern salderen en Rechtbank 22 januari 2025 die overheid dwingt om wettelijke stikstofdoelen van 2030 te halen.
- » De provincie wil met de gebiedsgerichte aanpak verder en vraagt om een voorstel van gebieden. Wij noemen dit een gebiedsagenda.
- » Er is draagvlak voor en twijfel bij haalbaarheid gebiedsgerichte aanpak.

Bestaande programma's en plannen

De Alblasserwaard staat zeker niet stil. Boeren, natuur- en landschapsorganisaties, lokale overheden en andere partijen werken al decennia samen om het unieke cultuurlandschap te behouden.

Momenteel werken de partijen aan:

- » Een oplossing voor de vergunningenproblematiek.
- » Een extra investering van €2,5 miljoen voor de aanleg biodiverse sloten, knotbomen en andere landschapselementen met het Collectief en andere partijen.
- » De aanleg van waterinfiltratiesystemen in de Alblasserwaard (minimaal 500 ha actieve waterinfiltratie). Samen met het waterschap kiezen we in eerste instantie voor actieve waterinfiltratie.
- » Een groundbank en kavelruil vanuit de middelen van de regiodeal (in totaal €18 miljoen).
- » De realisatie van mestvergisting. Een voorstel hiervoor ligt bij het ministerie van Klimaat en Groene Groei.
- » Nieuwe Waarden Alblasserwaard. Met dit programma en bijhorende (grote) investeringen creëert waterschap Rivierenland (WSRL) de voorwaarden om aan de gestelde gebiedsdoelen te werken en brengt het watersysteem voor de komende decennia op orde.
- » De impulssubsidie van de provincie in N2000 Hoge Boezem Overwaard Kinderdijk (€1,4 miljoen), uitgevoerd door WSRL.

Daarnaast is de Alblasserwaard onderdeel van de regiodeal De Fundamentele Waarden van het Groene Hart: dit is een samenwerking tussen overheden, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen en ondernemers. De regiodeal richt zich op het behouden en verbeteren van de leefbaarheid, (landbouw)economische ontwikkeling en de kwaliteit van het landschap in het Groene Hart.

De regiodeal bestaat uit drie pijlers: vitale kernen en buitengebied met sterke gemeenschappen, toekomstbestendige landbouw en een breed economisch perspectief, en een gezond iconisch landschap met een hoge belevingswaarde. Het Rijk kent hier €18 miljoen aan toe. In het programma Landinrichting en grondinstrumentarium werken de stichting Verbetering landelijk gebied, de initiatiefnemers voor de groundbank (boeren uit het gebied) en de agrarische collectieven samen om de inrichting van het landelijk gebied te verbeteren door het uitvoeren van herverkavelingen. Dit draagt bij aan de klimaatdoelen, een robuustere natuur, minder landbouwverkeer en kostenbesparing voor landbouwbedrijven.

Tot slot heeft het Rijk een voorstel van de provincie voor Maatregelenpakketten (Versnellingsgelden) om aan opgaven voor het landelijk gebied te werken, gehonoreerd. Voor de Alblasserwaard is tot en met 2028 ruim €8 miljoen beschikbaar gesteld.

Ons perspectief in 5 stappen

Ons perspectief in 5 stappen

- » **STAP 1:**
Stikstof en vergunningen: NH₃-emissies
- » **STAP 2:**
Natuur en landschap: ANLb en GBDA
- » **STAP 3:**
Veenoxidatie en bodemdaling: broeikasgassen
- » **STAP 4:**
Mestvergisting: NH₃, CH₄ en energie
- » **STAP 5:**
Water: bijdragen aan maatregelen Kaderrichtlijn Water

Stap 1 Stikstof en vergunningen

Individueel en collectief belang en aanpak

- » Individuele aanpak voor PAS-melders en andere knelpuntgevallen waarvoor handhavingstraject kan gaan lopen.
- » Collectieve aanpak: vergunningenproblematiek oplossen door samen emissies te reduceren en eerlijk te verdelen.
- » Vergunningenloket voortzetten: benodigde en beschikbare stikstofruimte in beeld.

Toelichting

1. Alle boeren moeten op een gelijkwaardige manier kunnen nadenken over hun toekomst. Dat betekent dat er een oplossing komt voor PAS-melders, niet-melders en interimers.
2. De stikstofreductie moet ten goede komen aan de landbouw, natuur en woningbouw in de Alblasserwaard.
3. We willen voor ammoniakemissie uit grondgebonden melkveehouderij toewerken naar een emissieplafond voor het gebied dat voldoende lager ligt dan het gemiddelde van de emissies van bedrijven in 2018; zodat we ruimte creëren voor vergunningverlening, bedrijfsontwikkeling en proportioneel bijdragen aan afname depositie van ammoniak op N2000 gebieden. Het gesprek over concreet maken van dit emissieplafond dat we voeren met LVVN, de

provincie Zuid-Holland zetten we graag voort.

4. We werken met Rijk en provincie aan een collectieve aanpak voor vergunningen door:
 - financiering vanuit maatschappelijke opgave natuur en vergunningverlening.
 - opstellen van een Passende beoordeling van het plan op bijdrage aan verlagen depositie op relevante Natura 2000-gebieden.
 - Vergunningverlening kan op gang als bedrijven voldoen aan een nog te bepalen streefwaarde.
5. Randvoorwaarden:
 - Duidelijk maken wat is een proportionele bijdrage van het gebied aan natuurherstel Natura 2000-gebieden is. En welke emissiereductie naar oplossen vergunningenproblematiek kan.
 - Borgen van maatregelen en wat doen we als voorgestelde maatregelen niet werken.

Stap 2 Natuur en landschap

- » Verweven natuur en landbouw door uitvoeren van gebiedsbod voor de groenblauwe dooradering Alblasserwaard 2024-2028. Dat betekent dat we werken aan natuurvriendelijke oevers, knotbomen en andere landschapselementen die het landschap en de natuur verrijken.
- » Maken van plan voor 2028 en verder voor agrarisch landschap, weidevogels, natuurnetwerk, sloten en bufferstroken. In dat plan zijn niet alleen agrariërs

- onderdeel maar ook particuliere en publieke grondbezitters (gemeente, waterschap, provincie, Rijk) en TBO's onderdeel.
- » Polderprocessen voor duurzame bedrijfsvoering en agrarisch natuurbeheer op polderniveau.
 - » Voor een toekomstbestendige sector die kan bijdragen aan natuur en landschap, streven we naar functiecombinaties van landbouw en natuur in plaats van harde functiescheiding en / of zonering.
 - » Geen gebieden uitsluiten van weidevogelbeheer, iedereen die kwaliteit levert kan meedoen: aantallen broedparen en vliegvlugge kuikens.
 - » Beschermen van vliegvlugge kuikens in het gebied en een daarbij passend predatorenbeheer.
 - » Onze verkenning landschap laat zien dat we ruimte genoeg hebben voor 10% groenblauwe dooradering (rond 18%).
 - » Werken aan vergroening boerenerven.

Toelichting

- » Er is veel draagvlak voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer in ons gebied, we kunnen de 10% groenblauwe dooradering met vrijwillig agrarisch natuur- en landschapsbeheer realiseren. 6% is al ingevuld, de resterende 4% als opgave voor de komende 10 jaar (7.600 ha)
- » Steun aan maatregelen door overheid op langere termijn is noodzakelijk om juridische en financiële

onzekerheden rond maatregelen weg te nemen.

- » In 2026 -2028 realiseren we 525 ha oeverbeheer en 120 ha slootbeheer extra naast bestaand agrarisch natuur- en landschapsbeheer (maatregelenpakket PZH).
- » Met Staatsbosbeheer, de Landschappen en het agrarisch collectief verkennen wat mogelijk is voor voldoende toename leefgebied weidevogels en vergroten overlevingskansen kuikens in de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden:
- » Plan maken voor nieuwe periode GLB met nadruk op zwaardere pakketten. Iedereen die kwaliteit levert kan meedoen: broedparen en vliegvlugge kuikens.
- » Versneld plan voor samenwerken aan weidevogelgebied met Natura 2000-gebied De Donkse Laagten en zwaardere pakketten als kern. Plan in 2026 indienen.
- » Ondersteunen van Polderprocessen in gebieden waar ondernemers initiatief nemen.
- » Overleg over pachtbeleid en toewijzing gronden.
- » Inflatiecorrectie voor Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer.

Stap 3 Veenoxidatie en bodemdaling

- » De provincie Zuid-Holland stelt €6,7 miljoen beschikbaar voor waterinfiltratie vanuit het maatregelenpakket.
- » We realiseren minimaal 500 hectare waterinfiltratie vanaf 2026.

- » Het opschalen van de uitvoering is afhankelijk van de nieuwe inzichten op proportionaliteit van CO₂ reductie uit de bodem, beschikbaar budget en politiek-bestuurlijke keuzes provincie en waterschap. We overleggen met provincie en waterschap over wat er op lange termijn mogelijk is om bodemdaling te remmen en CO₂ uitstoot uit veenbodems te verminderen.

Toelichting

- » De gemiddelde uitstoot van broeikasgassen door veenoxidatie in ons gebied is 9,8 ton per ha per jaar. Ter vergelijking: de gemiddelde uitstoot uit veen in Fryslân is 18,5 ton CO₂ per ha en de gemiddelde uitstoot in West-Nederland is 10,9 ton CO₂ per ha (Rapport PBL (2024) - Ramingen van emissies van broeikasgassen en verwijdering van CO₂ door de LULUCF sector 2023-2040).
- » Bij welke grondwaterstand ligt het optimum tussen grasproductie (niet afwentelen voerproductie op andere gebieden), CO₂ vastlegging in grasmat (wortelmasse) en beperken veenoxidatie.
- » Per peilvak bepalen:
 - Wat optimale grondwaterstand en drooglegging is.
 - Welke maatregelen het beste passen (passieve of actieve waterinfiltratie of anders).
- » Eerste concrete stap 500 ha, er ligt nu ongeveer 30 ha in de Alblasserwaard.

- » In overleg met waterschap en ondernemers opschalen.
- » Laaggelegen delen van een peilvak: voorkomen dat laaggelegen delen verder zakken. We vlakken zo hoogteverschillen binnen een peilvak uit.
- » Het waterschap heeft berekend dat het watersysteem met maximaal 10% AWIS per peilvak nog robuust genoeg is voor afvoer en aanvoer van water.
- » Zo kunnen we in de praktijk ervaring opdoen voor opschalen naar hogere percentage waterinfiltratie binnen een peilvak.
- » Meetpunten Nationaal Onderzoeksprogramma Broeikasgassen Veenweiden toevoegen.

Stap 4 Mestvergisting

- » Realiseren van een systeem van monovergisting in combinatie met stikstofkrakers op individuele bedrijven, onderling verbonden door een ringleiding met collectieve opwaardering van het geproduceerde biogas.
- » Beginnen met cluster rond Bleskensgraaf.
- » Opschalen naar 10 clusters.

Toelichting

- » Afschrijvingstermijn 12 jaar, geen risico op lock-in.
- » Het project kan bijdragen aan methaan en N-reductie (ammoniak), CO₂-reductie bij de veehouder.

- » Door de productie van biogas is er een meekoppelkans met de warmtetransitie.
- » Biogasproductie is in combinatie met de mestverwerking en stikstofkrakers tevens een belangrijke drager van een toekomstige gesloten landbouwingloop, maar ook aan NPLG doelstellingen voor een gezonde bodem en schoon water.

Stap 5 Water

- » Bijdragen aan maatregelen Kaderrichtlijn Water, zoals die door waterschap en Rijk worden vormgegeven. Er gaat dit jaar weer een nieuwe Bodem als Basis Rivierenland studiegroep aan de slag met bodembeheermaatregelen (DAW A5H). We willen voor ons gebied toe naar een uitzondering op de landelijke gebruiksnormen voor dierlijke mest, omdat de landbouwbedrijven in de Alblasserwaard goed scoren op lage nutriëntenverliezen naar oppervlakte- en grondwater.

Onze vraag

Onze vraag

Dit hebben we nodig:

1. Bij de medeoverheden erkenning van de situatie met al veel extensieve bedrijven (zie onderzoek naar de melkveehouderijsector in de Alblasserwaard).
2. Gebruik maken van de karakteristieken van het gebied om een toekomstbestendige duurzame landbouw te creëren en zo ruimte te geven voor een Alblasserwaardse aanpak. We willen daarom aan tafel met provincie en Rijk over een gedeelde basis voor de Alblasserwaard.
3. Het resultaat is bepalend, niet het proces. We willen graag beoordeeld worden op de kwaliteit van de bodem, natuur en water. We willen daarom een scherp beeld van een 0 meting en een te behalen resultaat, zodat we de maatregelen die we nemen gericht kunnen monitoren.

Op basis van de voorgaande drie punten:

- » Vanuit een individueel en collectief belang samen doelen bepalen. Daarbij hoort ook een afspraak over een proportionele bijdrage van het gebied aan natuurherstel en emissiereductie, zodat er voldoende stikstofruimte overblijft om bedrijven te vergunnen.

- » Met alle partijen samenwerken aan vergunningen, emissiereductie ammoniak en juridisch harde regelingen/borging voor intern en extern salderen.
 - Individuele aanpak
 - Collectieve aanpak
- » Met het voorgaande punt als basis een gestroomlijnd en voorspelbaar proces van vergunningverlening, waarbij vergunningverlening mede plaats vindt op basis van de kennis van de melkveehouderij en het gebied.
- » Financiële middelen voor stikstof en vergunningen (middelen met provincie uitwerken); denk aan:
 - Emissiereductieplannen om kansrijke maatregelen te vinden.
 - Proefstallen en meetapparatuur.
 - Maatregelenpakketten en bedrijfsontwikkelplannen om aan natuur, water en klimaat te werken.
 - Stikstofruimte van stoppende en al gestopte bedrijven.
- » Aanvullend budget naast het maatregelenpakket (de versnellingsgelden) voor:
 - Landschapselementen en prachtsloten.
 - Aanleg van waterinfiltratiesystemen in de Alblasserwaard.
- » Aanvullende financiering voor de plannen die we gaan uitwerken.

Uitvoering en financiering

Onderzoeken laten zien dat ontwikkeling van melkveehouderij die voldoet aan maatschappelijke opgaven voor natuur, stikstof, klimaat en water de komende 10 jaar minstens € 1.000- 1.500 / ha per jaar kost.

We vragen de provincie dan ook deze middelen de komende 10 jaar beschikbaar stellen door:

- » Investeringsubsidies grond en techniek.
- » Doelsturing voor emissies (voer- en management).
- » Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer.

Aan de hand daarvan zien we het volgende tijdspad voor ons:

Ontwikkeling 2026-2035:

- » In 2025 een begin maken met verkennen van gemeenschappelijke doelen door opstellen bedrijfsontwikkelplannen en bepalen optimum tussen verschillende doelen, sociaal-economische impact en beschikbare middelen. Hiervoor ramen we rond de €3.500 per bedrijf. Voor 50-100 bedrijven is dan €175.000 tot €300.000 nodig.
- » In 2026 beginnen met minstens €2-3 miljoen voor 2.000 ha.
- » Elk jaar hectares en budget verdubbelen tot 10.000 ha en minstens €10-15 miljoen in 2030.

Vanaf 2030-2035:

- » Minstens €10-15 miljoen per jaar voor maatregelen op 10.000 ha en stallen.

Structureel vanaf 2036:

- » Nader te bepalen bedrag voor natuur-, water- en landschapsbeheer.

Colofon

Opdrachtgever

Marc Trouwborst | Gemeente Molenlanden

Tekst

Marjolein van Woerkom | Wing

Roelof Westerhof | ORG-ID

Ontwerp en vormgeving rapportage

Simone Mink | Wing

Beeldmateriaal

Adobe Stock en Beeldstories

Maart 2025

